

OLIIY TA'LIM MUASSASALARIDA IQTISODIY FANLARNI KEYS-STADI TEXNOLOGIYALARINI QO'LLAB O'QITISHNING AFZALLIKLARI VA AMALGA OSHIRISH BOSQICHLARI

Obidov R.A.

Toshkent kimyo-texnologiya instituti yangiyer filiali

Tayanch so'zlar: keys stadi texnologiyalari, amaliy ko'nikmalar, pedagogika, ta'lim jarayoni, tematik tadqiqotlar, muammoli ta'lim texnologiyalari, innovatsion yondashuvlar, talabalar, keys stadi afzalliklari, nazariy va amaliy tayyorgarlik.

Ключевые слова: технологии кейс-стади, практические навыки, педагогика, учебный процесс, тематические исследования, технологии проблемного обучения, инновационные подходы, студенты, преимущества кейс-стадии, теоретическая и практическая подготовка.

Key words: case study technologies, practical skills, pedagogy, educational process, case studies, problem-based learning technologies, innovative approaches, students, advantages of the case stage, theoretical and practical preparation.

Bugungi kunda ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar va texnologiyalarni qo'llash juda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shulardan biri - "Keys-stadi" texnologiyasidir. Ushbu texnologiya talabalarning nazariy bilimlarini amaliyot bilan bog'lash, muammolarni tahlil qilish va yechim topish ko'nikmalarini rivojlantirishda juda samarali hisoblanadi.

"Keys-stadi" texnologiyasi (ingl. "case" – chemodan, metod, "study" – muammoli vaziyat; vaziyatli tahlil yoki muammoli vaziyatlarni tahlil qilish) – talabalarda aniq, real yoki sun'iy yaratilgan muammoli vaziyatni tahlil qilish orqali eng maqbul variantlarini topish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladigan texnologiya.

"Keys-stadi" texnologiyasi dastlab 1870-yilda AQSHning Garvard universitetining huquq maktabida, 1924-yilda biznes maktabida qo'llanilgan. Hozirda texnologiya xorijiy mamlakatlarda iqtisodiyot, biznes sohalarida ham keng qo'llanilmoqda. Rossiyada esa u o'tgan asrning 80-yillarida dastlab Moskva davlat universitetida, keyinchalik esa boshqa ta'lim muassasalarida

ham faol qo‘llanila boshlandi. O‘zbekistonda “Keys-stadi” texnologiyasi ta’lim jarayoniga mustaqillik yillaridagina tadbqiq etildi.

Texnologiya talabalarda predmetni o‘zlashtirishga bo‘lgan qiziqishni, amaliy ko‘nikmalarni, vaziyatni tahlil qilish va to‘g‘ri qaror qabul qilishga nisbatan ijodiy yondashish malakalarini rivojlantiradi, turli muammoli vaziyatlar va ularni hal qilish asosida ular tomonidan bilimlarning faol o‘zlashtirilishi uchun imkoniyat yaratadi. Ta’limda qo‘llaniladigan keys-stadi texnologiyasining tayyor variantlari ham mavjud bo‘lib, ularni sotib olish mumkin. Biroq, eng samarali yo‘l har bir fan bo‘yicha keyslarning mustaqil yaratilishiga erishishdir.

Ta’limda keys-stadi texnologiyasi ta’lim oluvchilarga real hayotiy holatlar asosida bilim va ko‘nikmalarni oshirishga yordam beradi. Bu texnologiya talabalarga nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog‘lash imkoniyatini beradi, shuningdek, muammolarni tahlil qilish va yechim topish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Keys-stadi texnologiyasi yordamida talabalar quyidagi ko‘nikma, malakalarga ega bo‘ladi [6]:

1. Tahliliy ko‘nikmalar (ma’lumotlarni axborotlardan ajrata olish, ularni turkumlashirish, ma’lumotlarni zarur va nozarurga ajratish, tahlil qilish, taqdim etish; buning uchun shaxs aniq, mantiqiy fikrlay olishi kerak).

2. Amaliy ko‘nikmalar (muammoning murakkabligidan kelib chiqib, real vaziyatni tahlil qila olish, eng muhim nazariya, metod va tamoyillarni qo‘llay bilish).

3. Ijodiy ko‘nikmalar (bunda mantiqiylik asosida vaziyat (muammo)ni yechish muhim emas, balki ijodiy yondoshuv asosida muammoning bir necha yechimlarini topish va ularni tahlil qilish talab etiladi).

4. Muloqot ko‘nikmalari (unga ko‘ra talaba bahs-munozara olib borish, o‘z nuqtayi nazarini himoya qilish, qaroriga - talaba faoliyatini tahlil qilish va baholash imkoniyatini beruvchi keyslar; -muammoning yechimi va qarorlarni tahlil qilishga yo‘naltirilgan keyslar; - qaror yoki yaxlit muammoni ifodalovchi keyslar boshqalarni ishonitirish, juda qisqa va ishonarli hisobotni tayyorlash ko‘nikmalarini o‘zlashtira bilishi zarur).

5. Ijtimoiy ko‘nikmalar (qarorni muhokama qilish jarayonida talabalar boshqalarning xatti-harakatini tahlil qilish, boshqalarni tinglay bilish, bahsda o‘zgalarning fikrlarini qo‘llab-quvvatlash, ilgari surilgan fikrga qaramaqarshi fikrni bildira olish va o‘zini boshqara olishi lozim).

6. O‘z-o‘zini tahlil (bahs-munozara jarayonida o‘zini tuta bilishi, boshqalarga namuna bo‘lishi muhim).

Tematik tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, o'quv jarayonida fanlarni keys-stadi texnologiyalaridan foydalangan holda o'qitish ko'plab afzalliklarni beradi. Tematik tadqiqotlar talabalarda muammolarni hal qilish, tanqidiy fikrlash va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi [1,2,3]. Ular nazariya va amaliyot o'rtasidagi tafovutni bartaraf etadi, abstrakt tushunchalarni aniqroq qilib, murakkab masalalarni tushunarliroq qiladi, shu orqali talabalarning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi [4]. Bundan tashqari, tematik tadqiqotlarga asoslangan mashg'ulotlar talabalar o'rtasida hamkorlikni rag'batlantiradi, ularni munozaralarda ishtirok etishga, muammolarni tahlil qilishga va yechimlarni taklif qilishga undaydi, bu esa muvaffaqiyatli provard natijalarga olib keladi [5].

Talabalarni real ssenariylarga jalb qilish va interaktiv o'qitishga rag'batlantirish orqali keys-stadi texnologiyalari fanlarni chuqurroq tushunishga va kelajakda duch kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklarga tayyorlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Keys-stadi texnologiyasining afzalliklari:

1. Amaliyotga yaqinlik: Talabalar real hayotdagi vaziyatlarni o'rganish orqali nazariy bilimlarni amaliyot bilan mustahkamlashadi. Keys-stadi nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash va ular asosida tajriba orttirish imkonini beradi, bu esa ularga kelajakdagi ish faoliyatida foydali bo'ladi.

2. Faol ishtirok: Talabalar faol ravishda muammolarni tahlil qiladi, muhokama qiladi va yechim topishga harakat qiladi. Keys-stadi ko'pincha jamoaviy muhokama va tahlilni talab qiladi, bu esa jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

3. Mustaqil fikrlash: Talabalar mustaqil ravishda fikrlash va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Keys-stadi turli xil muammolar uchun kreativ yechimlar ishlab chiqishni talab qiladi, bu esa ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Shuningdek, muammoni hal qilish uchun turli xil alternativ yechimlarni ishlab chiqishda kerak bo'ladi.

4. Kooperativ o'rganish: Talabalar guruh bo'lib ishlash, o'zaro hamkorlik qilish va fikr almashish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Keys-stadi ko'pincha jamoaviy muhokama va tahlilni talab qiladi, bu esa jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

5. Yaxshi esda saqlash: Amaliyot davomida turli vaziyatlarda o'rganilgan bilim, ko'nikma va malakalar uzoq vaqt esda qoladi.

Keys stadi texnologiyasini amalga oshirish bosqichlari:

1. Tayyorlash: O'qituvchi fan bo'yicha mavzular kesimida muammo yoki muammoli vaziyatni tanlaydi va uni talabalarga taqdim qilishga tayyorlaydi.

etadi. Ulardan o‘rinli, maqsadli va izchil foydalanish ta’lim sifatini yaxshilash, samaradorligini oshirish, shu bilan birga talabalarning o‘quv-bilish faoliyatini faollashtiradi.

Adabiyotlar:

1. Victoria, Gniezdilova. (2023). Case–Study as One of the Innovative Educational Technologies and Its Use in Biology Classes. *Journal of Vasył Stefanyk Precarpathian National University*, doi: 10.15330/jpnu.10.1.114-125
2. Laylo, Gulomjonovna, Sattorova,. (2022). Using of Case Technology in Educational Systems as an Interactive Method. *Indonesian Journal of Innovation Studies*, doi: 10.21070/ijins.v19i.671
3. Fenty, Fauziah., Fitriansyah, Fitriansyah., Bambang, Sutedjo., Muhammad, M., Said. (2022). Case based learning innovations of environmental management. *Jurnal PAJAR (Pendidikan dan Pengajaran)*, doi: 10.33578/pjr.v6i6.8932
4. Martin, H., Thornhill. (2022). The Development of Technology-Mediated Case-Based Learning in China. doi: 10.1007/978-981-19-5135-0_6
5. Revati, Shriram., Nivedita, Daimiwal. (2022). Case Study Based Learning for System Development. Graduate research in engineering and technology, doi: 10.47893/gret.2022.1150
6. Муслимов Н.А., Усмонбоева М.Х., Сайфуров Д.М., Тўраев А.Б. *Инновацион таълим технологиялари / – Тошкент: 2015. – 208 бет.*
7. Сериков Вадим Сергеевич МЕТОД "CASE-STUDY" в процессе обучения студентов практическим навыкам // АНИ: педагогика и психология. 2020. №3 (32). URL:<https://cyberleninka.ru/article/n/metod-case-study-v-protsesse-obucheniya-studentov-prakticheskim-navykam> (дата обращения: 22.07.2024).

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqolada “Keys-stadi” tushunchasini ochib berish, ta’lim jarayonida keys-stadi texnologiyasini qo‘llab o‘qitishning afzalliklari, jumladan, talabalar qanday ko‘nikma va malakalarga ega bo‘lishlari, nazariy bilimlarni real sharoitlarda qo‘llash qobiliyatlari rivojlantirish, keys stadi texnologiyasini o‘quv jarayonida qo‘llash bo‘yicha olimlarning fikrlari hamda keys stadi texnologiyasini amalga oshirish bosqichlari haqida ma’lumotlar keltirilgan.

РЕЗЮМЕ

В данной статье объясняется понятие «Кейс-стади», преимущества использования технологии кейс-стади в образовательном процессе, в том числе, какие навыки и компетенции приобретают студенты, развитие умения применять теоретические знания в реальных ситуациях, использование технологии кейс-стади. приведены мнения ученых о применении в образовательном процессе и сведения об этапах внедрения технологии кейс-стади.

SUMMARY

This article explains the concept of “Case Study”, the advantages of using case study technology in the educational process, including what skills and competencies students acquire, developing the ability to apply theoretical knowledge in real situations, and using case study technology. The opinions of scientists on the use of case study technology in the educational process and information on the stages of implementation of case study technology are presented.